

Profesorių, akademiką ALFONSA ŠVEDĄ prisimenant

Lietuvos mokslų akademijos nariui ekspertui, iškiliam Žemdirbystės instituto mokslininkui, habilituotam daktarui, profesoriui Alfonsui Švedui 2020 m. lapkričio 14 d. būtų sukakę 90 metų. Jo gyvenimas nutrūko 2001 m. balandžio 22 d. Akademijoje, Kėdainių r.; palaidotas Vilniuje, Sereikiškių kapinėse.

Per darbinės veiklos metus profesorius inicijavo ir atliko solidžius tyrimus agrochemijos ir dirvožemio mokslo srityse, paliko ryškų pėdsaką žemės ūkio mokslinių tyrimų istorijoje.

Alfonsas Švedas gimė vaizdingame Dzūkijos krašte, Varėnos rajone, Dubičių kaime. Mokėsi Dubičių, Eišiškių, Marcinkonių, Varėnos mokyklose, Vilniaus I berniukų gimnazijoje. 1954 m. baigė studijas Maskvos K. Timiriazevo žemės ūkio akademijos Dirvožemio ir agrochemijos fakultete. Grįžęs į Lietuvą A. Švedas studijavo LMA Žemdirbystės ir dirvožemio instituto aspirantūroje Trakų Vokėje, mokslinį kelią pradėjo Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto Vokės filiale, pasirinkęs šalies dirvožemių agrocheminių savybių ir trąšų efektyvumo tematikos tyrimus.

Nuo 1960 m. jis vadovavo naujai įkurtai Dūkšto bandymų stočiai, kuri buvo įsteigta tirti dirvožemio eroziją Rytų Lietuvos kalvotose dirvose. 1961 m. apgynė daktaro disertaciją tema „Vario kiekis ir vario trąšų efektyvumas Lietuvos dirvožemiuose“. Dirbdamas Dūkšto bandymų stotyje domėjosi dirvožemio erozija, jos nustatymo metodais, parengė priešerozinių priemonių. Tyrimų rezultatai paskelbti knygoje „Žemdirbystė Lietuvos TSR eroduotose dirvožemiuose“ (1968 m.) ir „Dirvožemių sutvirtinimas šlaituose“ (1974 m.), buvo parengta „Lietuvos priešerozinių priemonių generalinė schema“ (1968 m.). Moksliniai tiriamieji darbai Liaudies ūkio pasiekimų parodoje Maskvoje buvo įvertinti sidabro medaliu.

1973 m. A. Švedas persikėlė dirbti į Lietuvos žemdirbystės institutą Akademijoje, Kėdainių r., Lauko darbų organizavimo skyriaus vedėju, vėliau – Agrochemijos skyriaus Agrocheminio žemės ūkio aptarnavimo sektoriaus vedėju. Tuo metu Žemdirbystės institute vyko intensyvūs civilinės aviacijos panaudojimo žemės ūkio augalų tręsimui ir pasėlių cheminei priežiūrai tyrimai. A. Švedas buvo vienas iš Instituto specialistų, analizavęs tręšimo biriomis mineralinėmis trąšomis iš lėktuvų galimybes. Už efektyvią tręšimo sistemą, eksponuotą Liaudies ūkio pasiekimų parodoje, 1984 m. apdovanotas bronzos medaliu. 1988 m. už darbą „Agronomiškai racionalios ir ekologiškai saugios lauko kultūrų tręšimo sistemos moksliniai pagrindai“ kartu su bendraautoriais jam paskirta Lietuvos valstybinė premija.

Prof. A. Švedas viename iš Žemdirbystės instituto renginių

V. Vazalinsko premijos įteikimas prof. A. Švedui

Prof. A. Švedas itin domėjosi dirvožemio ir pagrindinių žemės ūkio augalų potencialu, siekė nustatyti geresnio dirvožemio panaudojimo gaminant žemės ūkio produkciją ir mažinant dirvožemio cheminį krūvį prielaidas ir būdus. Daug dėmesio skyrė tyrimų rezultatų apibendrinimui. 1993 m. apgynė habilituoto daktaro disertaciją „Dirvožemis–trašos–derlius“. 1994 m. A. Švedas išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu ekspertu; 1998 m. Lietuvos žemės ūkio universitete jam suteiktas profesoriaus vardas.

Prof. A. Švedas parengė tręšimo sistemos programuotam derliui skaičiavimo metodiką ir sudarė kompiuterinės programos skaičiavimo algoritmą. Už darbą „Žemės ūkio augalų derliaus priklausomumas nuo dirvožemio agrocheminių savybių“ ir kitus mokslinius darbus 1996 m. jam buvo skirta V. Vazalinsko premija.

Prof. habil. dr. A. Švedas kartu su bendraautoriais paskelbė per 260 mokslinių publikacijų, išleido knygas: „Tręšimo kokybė ir derlius“ (1989 m.), „Žemdirbystės ekologija“ (1990 m.), „Žemės ūkio augalų priklausomumas nuo dirvožemio savybių“, „Tręšimo planavimas, kompiuterinė programa „Tręšimas“ (2000 m.).

Prof. Alfonsas Švedas aktyviai domėjosi žemės ūkio naujovėmis, skleidė naujausias mokslines žinias. Jam vadovaujant apgintos 6 daktaro disertacijos ir 2 habilitacijos darbai, daug patarimų pateikta žemės ūkio praktikams.

Sumanaus analitiko prof. Alfonso Švedo atlikti tyrimai nepraranda savo aktualumo ir mūsų dienomis. Efektyvus tręšimas, saugi aplinka ir sveikas maistas – tai šiandienos aktualijos, nusakytos strateginiame Europos Komisijos dokumente „Žalioji knyga“. Jame yra siekiama skatinti efektyvų išteklių naudojimą pereinant prie švarios žiedinės ekonomikos, stabdyti klimato kaitą ir biologinės įvairovės nykimą, mažinti taršą. Būtent šios sritys ir buvo prof. A. Švedo mokslinių tyrimų prioritetas.

Agronomijos mokslininkų bendruomenė, mokslinio darbo kolegės esame dėkingi Profesoriumi už paliktas svarias žinias, nubrėžtas mokslinių tyrimų gaires, dalykinius patarimus, rezultatyvų bendradarbiavimą; jo moksliniu palikimu naudojames iki šiol.

Dr. Dalia Feizienė,
LAMMC ŽI Augalų mitybos ir agroekologijos skyriaus vedėja
Dr. Žydrė Kadžiulienė,
LAMMC Žemdirbystės instituto direktorė, LMA narė